

**FAIR
ACTION**

 **CHANGE
YOUR SHOES**

VEM TAR ANSVAR FÖR SKOARBETAREN?

En undersökning av 23 europeiska skoföretags hållbarhetsarbete

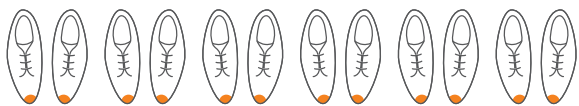

INTRODUKTION

Ungefär 24 miljarder par skor tillverkas varje år¹. Skomarknaden är dynamisk och global och styrs av ett **snabbt föränderligt mode**. Ett av skoindustrins huvuddrag är utlokaliseringen av produktion till underleverantörer i låglöneländer. Arbetsintensiva processer, i kombination med tids- och prispress, påverkar arbetsförhållanden och arbetstagarnas liv negativt. Ett led i skotillverkningen som i dag är nästan helt okontrollerat är garverierna, där djurhudar blir till mjukt läder. Garverier är ofta giftiga platser där mängder av kemikalier används. Trots alla gifter jobbar de anställda i många fall utan skyddsutrustning och riskerar både cancer och svåra hud- och lungsjukdomar. Ett annat vanligt mönster i den moderna skotillverkningen är att anlita hemarbetare. Deras anställningar är otrygga och lönerna är de allra lägsta i en industri som redan är lågavlönad. Hemarbetare är inte direkt anställda av fabrikena, utan får uppdraget av en mellanhand, som i sin tur får uppdraget från en underleverantör till fabriken.² Med detta som bakgrund har Change Your Shoes, ett internationellt projekt för en mer hållbar skoindustri där Fair Action är en av 18 partners, utfört en enkätundersökning där 23 europeiska skoföretag ombads svara på frågor om sitt arbete med socialt ansvar.

Enligt FN:s vägledande principer om företagande och mänskliga rättigheter (UNGP)³ är **företagen skyldiga att utföra riskanalyser gällande kränkningar av de mänskliga rättigheterna (så kallad Human Rights Due Diligence, HRDD) i hela sin globala leverantörskedja**. En sådan riskanalys ska innefatta att identifiera, hindra, begränsa och gottgöra potentiell och faktisk negativ påverkan på mänskliga rättigheter.

Nedan presenteras en sammanfattning av Change Your Shoes/Fair Actions kartläggning. Företagen har delats in i fem kategorier beroende på hur långt de har kommit i sitt arbete att bekämpa sociala problem i den globala leverantörskedjan. Resultatet visar ett stort utrymme för förbättringar och att skoföretagen inte tar sitt fulla ansvar att respektera de mänskliga rättigheterna.

Ungefär 24 miljarder par skor tillverkas varje år¹

1. Portuguese Shoes, *World Footwear Yearbook*, APICCAPS, June 2015, p. 4.
 2. *Stitching Our Shoes. Homeworkers in South India*, Homeworkers Worldwide, Label Behind the Label, Cividep, March 2016, p. 2.
 3. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, *Guiding Principles on Human Rights and Business. Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework*, United Nations, New York and Geneva 2011. http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf (26.04.2016).

SÅ HÄR PRESTERAR FÖRETAGEN:

INGET ATT SÄGA:

Företag som **inte svarade** på enkäten.

ara

BALLY

BIRKENSTOCK
MADE IN GERMANY - TRADITION SEIT 1774

CAMPER

CCC

ECCO

Salvatore Ferragamo

LEDERUNDSCHUH®

rieker

TOD'S

wojas

EFTERSLÄNTRARE:

Företag som visat **få bevis** på att arbetarnas mänskliga rättigheter respekteras eller att HRDD-processer finns på plats. Företag som fyllt i enkäten, men svarat på hälften av frågorna, samt företag som inte färdigställt frågeformuläret men visat annan dokumentation.

Gabor **GEOX** **PRADA**

VISS ANSTRÄNGNING:

Företag som uppmärksammar **arbetet med HRDD men där vi saknar betydande bevis** på ett fullt implementerat och övergripande tillvägagångssätt. Alla dessa företag fyllde i enkäten.

Bata

Clarks

D
DEICHMANN

LOWA
Outdoor- & Skiboots

MANGO

NILSON SHOES

PÅ VÄG:

Företag som har **vissa HRDD-processer** på plats som är integrerade i företagets vanliga affärsverksamhet. Dock finns det mer att göra.

adidas

EUROSKO

IN EL
NATURALISTA

PROGRESSIVA:

Företag som kan **bevisa** att det finns HRDD-processer i hela leverantörskedjan samt att de **kontinuerligt utvecklar affärsmetoder** för att identifiera kränkningar av mänskliga rättigheter och arbetsrätt. Dessa företag redovisar hur kränkningar av mänskliga rättigheter i deras leverantörskedja har åtgärdats.

Inget av de granskade företagen

FAIR ACTIONS/CHANGE YOUR SHOES KOMMENTAR

Brist på transparens: Majoriteten av de granskade skoföretagen redovisar inte hur de hanterar sin egna negativa påverkan på de mänskliga rättigheterna. Endast 9 av 23 företag publicerar sina hållbarhetsrapporter offentligt. **Endast 12 av 23 företag valde att svara på den enkät som ligger till grund för undersökningen.** Många skoföretag förlitar sig

på garverikontroller som genomförs av företagsinitiativet Leather Working Group⁴ för de garverier som levererar läder till deras märkesskor. Dessa granskningar fokuserar i första hand på miljöfrågor och mycket lite på att skydda arbetarna. Resultaten från granskningarna redovisas inte heller offentligt.

Skoföretagens leverantörskedjor har egenskaper som möjliggör riskanalyser: En riskanalys av kränkningar av mänskliga rättigheter (HRDD) är något alla företag, stora som små, bör utföra. Många

mellanhänder och kortsiktiga leverantörsrelationer kan dock försvåra analysen. Enkätundersökningen visar att de flesta av de granskade företagen har ett begränsat antal leverantörer, vilket skapar goda förutsättningar för företagen att genomföra HRDD. **8 av 12 företag tillverkar en del av sina skor i sina egna fabriker.** Ett företag producerar alla sina skor i sina egna fabriker. 3 av 12 företag har hela eller större delen av produktionen i Europa.

Huvudansvaret för att begränsa kränkningar av mänskliga rättigheter läggs på leverantörer: Att identifiera negativ

påverkan på mänskliga rättigheter är en förutsättning för att begränsa skador

och gottgöra arbetare som får sina rättigheter kränkta. Men granskningen visar att företagen inte har några systematiska processer på plats för att identifiera potentiella och faktiska risker i deras respektive leverantörskedja. För att nå varaktig förändring måste ansvaret och den ekonomiska bördan delas av det köpande företaget och inte enbart falla på leverantörerna. **De granskade företagen visar få tecken på att de är beredda att ta det ansvaret.**

Företagen främjar inte aktivt rätten till att organisera sig och förhandla kollektivt: Undersökningen visar att majoriteten av företagen inte har

metoder på plats för att främja organisationsfrihet och kollektiva förhandlingar hos leverantörer. **Till exempel har endast ett av sex företag som tillverkar skor i Indonesien undertecknat Play Fair-avtalet.⁵**

Levnadslöner i leverantörsledet garanteras inte: Endast ett företag i undersökningen kräver att deras leverantörer betalar ut levnadslöner.⁶ Inget av de 12 företagen som valde att besvara enkäten säkerställer att deras leverantörer

verkligen betalar arbetarna en lön som är möjlig att försörja sig på.

4. För mer information: <http://www.leatherworkinggroup.com/>

5. Play Fair-avtalet är ett avtal mellan lokala fackföreningar, sportföretag och leverantörer. Avtalet reglerar frågor kring organisationsfriheten.

6. En levnadslön är en lön som arbetaren kan leva på och den ska täcka bland annat mat, husrum, sjukvård, skolgång för eventuella barn och ett litet sparande för oväntade utgifter. Lönen ska också kunna försörja arbetarens familj.

Hälsa och säkerhet garanteras inte: Arbetsförhållanden, i synnerhet i garverier, kontrolleras inte systematiskt och proaktivt. Undersökningen visar att ansvaret för att garantera hälsa och säkerhet faller på leverantörerna.

Svagt skydd för särskilt utsatta grupper: Undersökningen avslöjar att risken är hög för att särskilt utsatta grupper som **migrantarbetare och hemarbetare varken identifieras eller skyddas.**

Få initiativ för att förbättra arbetsvillkor: Skoföretagen bidrar med flera initiativ för miljö- och konsumentvänlig produktion, men **få initiativ för att skydda arbetstagare.** Den europeiska skoindustrin är bara i startgroparna i det arbetet.

SLUTSATSER

Change Your Shoes och Fair Action menar att skoföretagen inte lever upp till sitt ansvar att genomföra riskanalyser av kränkningar av mänskliga rättigheter i sina leverantörskedjor. Skoföretagen måste öka sina insatser för att systematiskt utvärdera riskerna i sin verksamhet och i linje med FN:s principer för företagande och mänskliga rättigheter säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras. Riskanalysen måste täcka in hela värdekedjan och genomföras fortlöpande och transparent. Fokus måste ligga på de drabbade arbetarna och de åtgärder som vidtas. Resultaten av dessa åtgärder måste redovisas offentligt. Skoindustrin kan inte hålla sig utanför denna process utan måste hålla jämna steg med förändringarna i samhället och konsumenternas efterfrågan på hållbara produkter.

UTGIVNINGSGENFÖRMATION

Utgivare:

FAIR ACTION
Ringvägen 80
118 60 STOCKHOLM
Tel.: +46 8 643 43 64
info@fairaction.se
www.fairaction.se

Utgivningsdatum:

Stockholm, 20 juni 2016

- Författare:** Julia Spetzler
- Redigering:** Charlie Aronsson
- Översättning:** Catherina Kjellson och Ulrika Urey
- Layout:** Yoge Comunicazione Sensibile
Lina Garemark (svensk version)
- Omslagsbild:** © Družina

Det här materialet har producerats med finansiella medel från den europeiska unionen. Innehållet i detta material är enbart Fair Actions ansvar och kan under inga omständigheter anses vara EU:s åsikter.

CHANGE YOUR SHOES är ett nätverk av 15 europeiska och 3 asiatiska organisationer. Vi tycker att de som arbetar i våra skors värdekedja har rätt till en levnadslön och en säker och trygg arbetsplats. Vi tycker också att konsumenterna har rätt till säkra produkter.